ՇՐՋԱՆ Ա. — ԹԻՒ 7 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 4 ՕԳՈՍՏՈՍ 1866

ՓՆՋԻԿ

Ամէն երեքշաբթի և Հինգշաբթի օրերը կհրատարակուի։ — 100 թուոյ գինն է 40 դրուշ։ Փունջի բաժանորդաց համար 30 դրուշ։

Չաստը 20 փարա

Դուրս երթալիքներուն ծախքը բաժանորդաց կվերաբերի։ Ընդհանուր գրոյս դրատունն է Կ. Պոլիս Գալաշըղճի խանի վարի յարկը թիւ 5։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՆ

2 Օգոստոս	29–25
5 »	29–30

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սիւրբէ Էմինի անուանեցաւ Մէհէմմէ մետ պէյ։

—Յունաստանի Օսմանեան դեսպան Եանդօ Ֆօթիատի պէյը Սամոսի կառավարիչ անուանեցաւ փոխանակ Արիսթարքի պէյի։

—Երկուշաբթի օրը յոյն ատաղձագործ մը փերշէմպէ—վաղար տան մը մէջ աշխատած աեղը սաստիկ ցաւէ մը բռնուելով կմարի կիյնայ։ Վրան թէ և քօլէրայի նշան չտեսնուիր, բայց բոլոր այն թաղը կխռովի։ Գործաւորը հիւանդանոց տարուեցաւ։

Ուրիշ աեղ երկար յօդուածով խոսած եմք վախին պատճառած ձնաստուց վրայ։ Ուստի այս առթիւ կյիշեցընեմք զայն, և կխրատեմք որ Հասարակութիւնը այսպիսի պարագայից մէջ փոխանակ վախնալու՝ առողջական կանոնաց ուշադրութիւն ընէ։

—Ամբոնիա յոյն լրագիրն հետեւեալ դէպքը կպատմէ։

"Անցեալ շաբաթ օրը տաճիկ մը Ղալաթիա խանութէ մը 450 ղրուշի հանդերձ կգնէ և կհրամայէ որ հետը մէկը Գատըգիւղ դայ տակը ընդունելու։ Ճամբան տաճիկը երեք թուղ կուտայ հետը եկող տղուն, որով խեղճը կսկսի մարիլ և վերջապէս չկրնալով ճամբան շարունակել՝ կսիպառի տաճկէն զատուիլ ու հազիւ դեղերան մ'էյնալով դարման դտնել։ Տաճիկը այս կերպով հանդերձներուն տէր կըլլայ առանց տակի։ Ոստիկանութիւնը զանի փնտռելու վրայ է։

Կկարծուի որ թուղերուն մէջ բաւական սաստիկ թմրեցուցիչ դեղ մը դրուած ըլլալու է։

—Նախորդ ամսոյն 25 ին Գըզանլըղ փոթորիկ մը պատահեր է սաստկութեամբ որով մէկ քանի ծառեր կործաներ և վեց մզկիթի բաւական վնասուեր են։ Բարեբաղդաբար մարդու կորուստ չկայ։ Փոթորկին առեն եկած կարկուտը այդիներուն համար շատ վնաս հասուցեր է։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Երեքշաբթի օրը Ս. Պատրիարք Հայրը Բ. Դուռը բարձր. մեծ եպարքոսին և արտաքին գործոց պաշտօնէին երթալով, խնդրեց որ կայսերական երկրորդ և խիստ հրաման մ'ըլլայ Հալէպի ընդհանուր կառավարիչ Ջեվտէթ փաշային՝ Նիկողայոս եպիսկոպոսը շուտով մայրաքաղաքը դրկելու համար։ Նորին Սրբազնութեան խնդիրն ընդունուելով՝ անմիջապէս հեռագրով Հալէպ ուղղուեր է պետք եղած հրամանը։ Հետեւաբար յուսալի է որ քիչ օրէն մայրաքաղաքս կտեսնուի Նիկիկոյ կաթողիկոսական դահոյն միայն մէկ քանի օրուան բազմականը։

—Երէկ դարձեալ կրօնական Հանդումար ժողով եղաւ Պատրիարքարանը ընդհանախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ժողովին բազմականներն էին 3 եպիսկոպոս, 9 վարդապետ և 15 քահանայք։ Հինգ ժամու չափ տեւեց խորհրդակցութիւնը և հետեւեալ արդիւնքն ունեցաւ։

Նիկողայոս եպիսկոպոսի Նիկիկոյ կա-

թողիկոսութեան անվաւեր ըլլալուն վճիռը վերաստին հաստատելէն զատ, միանգամայն վճռեր է որ անիկա կաթողիկոսութեան համար երբէք ընտրելի չըլլայ և քահանայապետութեան հրաման տրուի պէտք եղած ապաշխարանքը կրելէն ետքը։ Նաև՝ որոշուեր է ժողովոյն այս վճիռները չրջաբերականը քիչ օրէն կաեւնուի։

Կըսեմք թէ, ուրիշ Համազգայինի ժողով մ'ալ պիտի ըլլայ Աղթամարայ խնդրոյն համար։

Կրօնական գումարմանց համար ըսելիք չունիմք բայց միայն կը խոստանիք որ ազէկ կըլլայ եթէ Ս. Պատրիարք Հայրը չորս ընէ գումարման օրէն մէկ քանի օր յառաջ ղրկել հրաւիրագրերն, և խնամ տանել չատերուն ներկայ գտնուելուն՝ որպէս զի արձակուած վճիռներն իրրեւ Համազգայինի ժողովոյ մը վճիռներ ընդունելի ըլլան։ Կարծեմք, արդէն մայրաքաղաքին կղերականն այս ժողովը եկեղեցական ընդհանուր ժողով մը չկրնար համարուիլ, այլ դատական եկեղեցական ժողով մը։ Ուստի եթէ այսպիսի ժողովոյ մը մէջ բազմականաց մեծ մասը քահանայք ըլլան, չեմք կարծեր որ իրաւունք և իշխանութիւն ունենայ եկեղեցական բարձրագոյն խնդրոց համար վճիռ արձակելու։

—Անձնաւէր ընկերութեան անուց կը մանէ յանձնուած է մեզ հնարհակալութեամբ ծանուցանել թէ՝ յիշեալ ընկերութեան աշակերտաց համար նուիրուած են 100 օրինակ Համառօտ Թուաբանութիւն Պէշիկթաշի Հայկազնեան ընկերութեան կողմանէ ի ձեռն Ալեկսան աղայի Խօրասանճեան. 50 օրինակ Քրիստոնէական վարդապետութիւն ուսումնասէր անձէ մը. 12 օրինակ Նախնեաց՝ վաճառականութիւն Յովակիմեան Յովհաննէս աղայէ։

Արդարեւ հրատարակութեան արժանի են այս նուէրները, և հասարակաց չնորհակալութիւնն ընդունելու իրաւունք ունին նուիրատու անձինք և մասնաւորապէս Պէշիկթաշի յիշեալ ընկերութիւնը՝ որ կհաճի նպաստել ուսումնական պիտոյից Անձնաւէր ընկերութեան սնունդ։

Անձնաւէր ընկերութիւնը ազգային ամենէն սիրելի ընկերութեանց մէկն է։ Անընդհատ կ'յարատեւէ անիկա և այսօր շատ տեղ և շատ պարագաներու մէջ կը տեսնուին անոր արդիւնքը։ Ուստի արժան է որ ձեռնհաս ազգայինք բարեհաճին օգնել անոր։

—Օրթաքէօյիւղ 2 Թուականը Լէֆթէրի նկատմամբ նամակ մը հրատարակուած և ըսուած էր թէ կէյլէի կարապետեան աղաներէն ալ սակաւ ուղած է։ Ա.յս շաբթու ուրիշ նամակ մը բոլորովին ասած է այս լուրը։ Ուրախ եմք սուտ ըլլալուն վրայ, որովհետեւ երբէք չեմք ուզեր որ մեր ազգայինք աւազակի մը յափշտակութեան մատնուին։ Բայց կկասկածինք թէ չըլլայ որ մեր առջի հրատարակութեան սուտ հանուելուն պատճառը Լէֆթէրի վախն եղած ըլլայ։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ժողովրդեան իրաւանց հսկելու և պաշտպանելու պարտաւորութիւն ունիմք իրրեւ հրապարակական դրիչ։ Ուստի երբ կտեսնեմք որ ժողովրդեան դատին ու դրամը չարաչար կդործածուի, երբ կտեսնեմք որ ժողովրդեան դրամը ապարդիւն կըլլայ, չեմք կրնար պատանձիլ և բողոք չբարձնել։ Մեր այս հրապարակային պարտաւորութիւնը ամեն հարկաւոր պարագաներու մէջ բան կարի և դործ դրած եմք և չպիտի դադրիմք ի դործ դնելէ։

Ա.յս, ինչպէս ազգային յառաջադիմութեան վերաբերեալ ձեռնարկութեան մը յաջողութեան ու արդիւնաւորութեան համար ժողովրդեան քաջալերութեան հրաւէր կարդալու և անոր նպաստը խնդրելու, այնպէս ալ փոխադարձաբար նոյն ձեռնարկութեանց ելքն ու արդիւնքը ժողովրդեան հաղորդելու պարտաւոր եմք։ Ասիկ չընելը մեզի համար վատութիւն մ'է։

Ժողովուրդը մինչդեռ կլսէ ու կկարդայ օտար աղգայ մէջ հաստատուած ընկերութեանց յաջող ելքն, արդիւնքն ու յարատեւութիւնը, արդարեւ կտխրի ազգային մէկ քանի ընկերական հաստատութեանց վրայ՝ որք ի սկզբան մեծամեծ յոյսեր տուին և դժբաղդաբար անոնց ե

ոչ մեկը պահակել յաջողեցան, որպէս զի ուրախանար ժողովուրդը և վստահ ըլլար ուրիշ հաստատութեանց համար օգնութեան ձեռք երկնցնել։ Ազգային ընկերական ձեռնարկութեանց մեծագոյն մասին անյաջողութեան և ապարդիւնութեան ծնունդն է ժողովրդեան արդի անվստահութիւնը, որ քիչ ինաստակար չէ և անհնար է օրհնութեամբ յիշատակել պատճառ եղողներուն անունները։ Վստահութեան կորուստը մեծ է։

Թանի՛ քանի՛ անգամ հրապարակաւ ակնարկութիւններ եղան բարեգործական և բաժանորդական ընկերութեանց համար, բայց ո՛չ երբեք պարտաւորաչափ ուշադրութիւն մը տեսնուեցաւ։ Այս ընկերութեանց նպատակները երբ ծանուցան, ոմի՛ ստակ տուաւ։ Չի՞ որ ժողովուրդը բացաւ իւր քսակը և չղջացաւ։ Ինչ որ կրնար և թերևս ինչ որ չէր կրնար։ Զարմանալի բան. երբ ստակի պետք կայ, ժողովրդեան վրայ կվազենք. իսկ երբ հասնուց ժամանակը գայ՝ ժողովուրդը բոլորովին կբռնէ օտար մարմին մը կհամարուի։ Ո՞ւր են բարեգործական ու բաժանորդական ընկերութեանց հատաքած ստակները. աղքին ո՞ր գործին համար կը ծառայեն, որոնց ձեռքն է, ո՛րչափ է, պետք չի՞ որ այս ամենը գիտնայ ազգը։ Ազգային փոքրիկ ընկերութիւններ ղգալով որ ժողովրդեան ծանօթութիւն տալ հարկ է, գոնէ տարին անգամ մը հաշուեցուցակ մը կհրատարակեն և զոհ կընեն ժողովուրդը։ Պէշիկթաշի Հայկազնեան ընկերութիւնը ամեն տարի իւր արդիւնքը կներկայացնէ հասարակութեան, և կշարունակէ ու պիտի շարունակէ քանի որ այս պետքը կղգայ։ Անձնուէր ընկերութեան սանունք իրենց ընկերական միութեան արդասիքը հասարակութեան կը հաղորդեն և անկեղծ աւելի քաջալերութիւն և նպաստ կընդունին։ Իսկ բարեգործական և բաժանորդական խոշոր ընկերութեանց համար այսպիսի հրատարակութիւն մը չգիտեմք ինչու անկարելի կըլլայ։ Բայց ինչ որ ալ ըլլայ, գիտենք մեք և չատերն ալ գիտեն հիմա թէ այս ընկերութիւնները խափանուած են։ Միայն կվնդրուի գիտնալ թէ ստակները ինչ խորշերու մէջ են։ Ժողովրդեան այս արդար պահանջման չպատասխանել պատուոյ գործ չէ։ Այսպիսի պարագաներու մէջ լռութիւնը վհատութիւն չէ և կրնայ հազար կասկածանաց տեղի տալ։ Թերևս ընկերութեանց ստակները հիմա շահաւոր վիճակի մէջ կդանուին և անոնց վրայ պատուաւոր ու տնտես անձինք կը հսկեն. բայց աղքը չգիտէ. մեզք է աղքին ծանուցանելը։

Ազգային ուրիշ ձեռնարկութիւն մ՚ալ մեր զարմանքը կշարժէ։ Սամաթիոյ անցեալ մեծ հրդեհէն ետեւ, նոյն թաղին Հայկական ընկերութիւնը ժողովրդեան մէջ դրամական հանգանակութեան ելաւ, տումնակները շրջաբերութեան հանեց և ծանօթ սենեակներ հատաքման տեղեր նշանակեց, ինչպէս մեր գրասենեակն ալ անոնց կարգը դրուած էր, և մեք ալ մեծ հաճութեամբ ընդունեցանք և գումար մ՚ալ յաջողեցանք յանձնել անոր՝ յուսով որ պիտի կրնանք աւելի հատաքել։ Եւ արդարեւ յիշեալ ընկերութիւնը իւր գործը մէկ քանի շաբաթ շարունակեց ու ժողոված նուէրները նուիրատուաց անունց հետ հրատարակեց մէկ քանի անդամ լրագրութեանց միջոցաւ։ Սակայն քիչ ժամանակէն ետքը, չգիտեմք ինչ բանաւոր պատճառաւ դադրեցաւ այս գործէն, և ինչու՞ հասարակութեան չծանոյց պատճառը ու հանգանակութեան ամբողջ և վերջին գումարը։ Տակաւին մեր քսակ կեցած են մեզի յանձնուած տոմսակները, և ո՛չ ոք տնտեղ եղաւ։ Այս պէս պետք է ըլլայ։ Սամաթիոյ ազգային եկեղեցին ու դպրոցները արդեօք չունեցա՞ն. աղքատ հրկիզեալց ցաւալի վիճակը արդեօք կերպարանափոխ եղաւ, և հիմա հանգանակութեան ու նպաստի կարօտութիւն չկա՞յ։ Հայկական ընկերութիւնը մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ Հասարակութեան եթէ իւր հաշուոյն հետ այսպիսի անակնկալ յաջող վերադարձութեան մը աւետիսը հրատարակէ։ Սակայն դժբաղդաբար աղեկ գիտեմք որ այսպէս եղած չէ. աղեկ գիտեմք որ եկեղեցւոյն ու դպրատանց շինութեան համար հանգանակութեան պետք կայ. աղեկ գիտեմք որ հրկիզեալ աղքայնոյ չատերը

տակաւին աղի արցունք կթափեն ու օգնութեան կարօտ են։ Կխոստովանիմք որ Հայկական ընկերութիւնը բաւական օգնեց մանաւանդ հրդեհին առեն, բայց չեմք կրնար ծածկել իւր վերջին հրապարակական ձեռնարկութեան մէջ բռնած այս ընթացքը՝ որուն համար, ըստ որում հրապարակաւ սկսաւ, հրապարակական ծանօթութիւն տալ պարտի։

Ցաւով կնկատեմք որ օրինաւորութիւնը տակաւին մնէ հեռի է։ Մենք տակաւին պարտաւորութիւն չենք ճանչնար։ Ազգային վարչութիւնը՝ պաշտօն ունի այս տեսակ ձեռնարկութեանց վրայ հսկելու, արդեօք անգամ մը հարցուցած է յիշեալ ընկերութեան թէ ի՛նչ եղաւ իւր վերջին ձեռնարկութիւնը։ Վարչութիւն մը ոչ միայն այս այլ և յանուն հանրութեան տեղի ունեցած բոլոր հաստատութեանց վրայ տեղեկութիւն ունենալու է. անոնց մէջ արդիւնաւոր եղողները պէտք է քաջալերել, և ապարդիւնները ու խափանեալները քննութեան ենթարկելով՝ արդիւնքը միանգամայն բոլոր Ազգայնոց հաղորդել, որպէս զի դիտնան թէ ո՛րը քաջալերութեան ու ձեռնտուութեան արժանի է և ո՛րը ո՛չ։

ԱՅԼԵՒԱՅԼ

Հելլենացի մը աւստրիացի մը առնելիք ունենալով, ուրբաթ օրը սկսան կռուիլ եւ այս կռուոյն մէջ աւստրիացին ատրճանակի հարուածով մը դեալին փռեց հելլենացին։ Ոճրագործը, որ մօտակայ տան մը մէջ ապաստանած էր, չկայծողեցաւ ինքզինքը ազատել ու վերջապէս բռնուեցաւ։

—Թորինները կատակը կսիրեն։ Փուէական իրաւանց ընդարձակութեան խնդրոյն համար տեղի ունեցած հասարակաց ժողովները ծաղուն նիւթ եղան անոնց։ Անցեալները Ակրիպիւլ-Թուրէլ-Չալ ըսուած տեղը ժողովին օրը մէկ քանի ազքատ իրլանտացիք Լոնտրայի մէջ լայն տախտակ մը կպտրացնեն, որուն վրայ այսպէս գրուած էր.—«Այսօր ժամը 8ին Ակրիպիւլ-Թուրէլ-Չալ էշերու մեծ ներկայացում մը պիտի ըլլայ։ Էշերը մայրաքաղաքիս ամեն կողմէն պիտի գան. զանոնք երեւելի եղողները ճառեր պիտի խօսին. ընդհանրապէս կյուսացուի որ այս կենդանիներէն մէկ քանին Մանչեսթերէն գան ու զուտն։ Օտարականք պէտք չէ այս առիթը ձեռքէ հանեն տեսնելու համար այս կենդանեաց սովորութիւնները, որոնց Հայտարարքի մէջ վերջին խաղերը աչքառիս ծանօթ են»։ —Եթէ ուրիշ տեղ ըլլար, այս տախտակը բռնող մարդը կքարկոծուէր. սակայն Անգղիոյ մէջ կրնայ հանդիստ պտըտիլ։

—Ընթերցողաց չատերը թերեւս կարդացեր են Կիւլիվէրի ճամբորդութիւնները ըսուած հեղինակութիւնը։ Հեղինակը Սուիֆդ իւր ճամբորդութեան մէջ իրլիւնն մը պանդոկ մը կիջնէ գիշերը հոն անցընելու համար, եւ դժբաղդաբար պարապ սենեակ մնացած չըլլալով կտիպտուի կամ ախոռը երթալ ձիերուն հետ պառկիլ եւ կամ ճամբորդի մը հետ մէկ անկողնոյ մէջ ննջել։ Սուիֆդ աղնուականի ճաշակներ ունէր. ախոռը կամ ուրիշի մը հետ պառկիլ զինքը կզզուեցնէր։ Ինչ եւ իցէ, կխոնարհի իւր բաղդին եւ ճամբորդի մը հետ մէկ անկողնին մը կմտնէ՝ խիստ յոգնած ըլլալ կեղծելով։

—Յոգնած ու քրտնած եմ, այսօր չատ դրծ տեսայ, կըսէ։

—Իրաւ կըսես, կհարցընէ ընկերը։

—Այ՛, երեւակայէ որ մարդս երբեմն կեանքերնին պինդ եղող մարդոց կպատահի։ Այսօր տասնեւհինգ հոգւոյ չափ ճամբեցի։

—Տասնեւհինգ. ուր ճամբեցիր։

—Տասնեւհինգ մարդ, բարեկամ, անօրէն ու անկրօն մարդեր. ուրախութեամբ ղրկեցի զանոնք միւս աշխարհ։

—Ի՞նչ կուզես ըսել, հարցուց անկողնակիցը, չտկուզելով ու ինքզինքը վրայ բերելով։

—Ջանոնք կախեցի։

—Կախեցի, ըսաւ ընկերը. արդեօք դժբաղդ կախեցիր։

—Ո՞վ կուզես որ ըլլայ։

—Անանկ է նէ, դուն . . . ։

—Այ՛, ես Լոնտրայի դահիճն եմ։

Այս խօսքին վրայ, ճամբորդը անկողինէն վար կցատկէ եւ կերթայ ախոռին մէջ իրեն ապաստան մը կգտնէ, չափէ դուրս վախնալով իւր ընկերին պաշտօնէն։ Իսկ Սուիֆդ կըսկսի միայնակ եւ հանդիստ քնանալ իւր այս հնարագիտութեան չնորհիւը։

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԻՐ ԼՐԱԳՐՈՑՍ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒԲԵՆԻ Յ. ՓԻՒՐՃԵԱՆ
Կ.—ՊՕԼԻՍ, ՖԻՆՃԱՆՃԼԱՐ ԵՕՓՈՒՇՈՒ ԹԻՒ 19.